

Kultur / **Bøger**

Alt er parallelt – tilsyneladende

ANMELDELSE / 10.10.17

Péter Nádas' *Parallele historier* er siden udgivelsen i 2005 blevet hyldet som et hovedværk i moderne europæisk litteratur. Det første bind, der nu langt om længe foreligger på dansk, viser med al tydelighed hvorfor.

P. Johan Lose

Tanken om, at Péter Eszterhás, en af landets absolut fremmeste oversættere, skulle oversætte Peter Nadas' *Parallele historier* har været nok til, at jeg i efterhånden flere år har betænkt mig, når jeg har overvejet at læse værket på et andet sprog. Nu foreligger den så på dansk. Og det har været ventetiden værd. *Den tause*

provins, værketets første bind, er – som de fleste anmeldere i ind- og udland har været enige om – eminent, og Eszterhás' oversættelse er formidabel, ja overrumplende. For eksempel lyder det:

»Solnedgangsslyset flammede på fyrretræernes flimrende nålekvaste, mens de høje stammer allerede var dækket af skumringsmørket. Fyrreskoven indåndede kølighed og udåndede varme, i dalsænkningen fortættes den stærke duft af harpiks. Hun sov på siden, krummet ind mod sig selv, et embryon på vej til at blive kvinde. Hendes læber mindede om en kraftløs, lilla natsværmer, håret var som en tæt, sortladen løvsal af krøller og bukler. Neglekimene lyste hvidt.«

På samme veloplagte måde fortsætter det bogen igennem. At Eszterhás ikke for længst har modtaget Det Danske Akademis Oversætterpris forekommer næsten skandaløst.

Den hvirvlen af fortællinger, historiske detaljer, lokaliteter (især Budapest og Berlin), kollektive begivenheder og individuelle skæbner, som præsenteres i *Den tavse provins*, samler sig omkring den jødisk-ungarske familie Lippay-Lehr og den tyske Döhring. Det antydes flere steder, at de to familiers skæbner på en eller anden måde er knyttet til hinanden. Helt nøjagtigt hvordan fortoner sig i det dunkle. Fælles for familierne er, at de begge er formet – eller snarere hjemsogt – af de hændelser og erfaringer, der har tegnet den centraleuropæisk erfaringshorisont i det 20. århundrede. Først og fremmest *Shoa* – holocaust på hebraisk. Selv har Nádas sagt: »Shoa eller Holocaust (...) indgår næsten ikke scenisk i bogen, men følgerne bestemmer den indre struktur.«

Nok er bogens karakterer prisgivet en historisk virkelighed, men de er aldrig bare illustration af Historien. Nádas formår hele tiden at udfolde historien som levet liv. Og tilmed med så stor æstetisk kraft, at sammenligningen med Marcel Proust, Robert Musil og Thomas Mann ikke er helt ved siden af. Om sammenligningen har Nádas selv bemærket, at han altid har syntes, at de tre forbilleder holder igen på et punkt: erotikken. Bogens slutning – et over hundrede sider langt samleje – kan læses som et opgør med netop denne holden igen. Det erotiske er dog også andet og mere end sex. Måske kan det bedst betegnes som en særlig indkredsede og omstrefende stil, der fastholder, at tingene, verden, ikke passer restløst ind i hverken kategorier, begreber eller kausale forløb. Som der står et sted: »I dette øjeblik sansede Döhring i virkeligheden sin situation mere præcist, end hvad han tænkte om den.«

Herudover har bogen endnu et beslægtet litterært-filosofisk opgør. Det indvarsles allerede i bogens anslag, som er skåret efter bedste krimi-læst: Under en morgenløbetur i Tiergarten finder den unge student Carl Maria Döhring et lig. Hvem liget er, om der er tale om et mord – og hvem gerningsmanden i så fald er (måske studenten?) – og hvad det i det hele taget betyder i fortællingens overordnede forløb, lades ubesvaret. Ved hjælp af det parodiske anslag, undergraver Nádas en tænkemåde, der i nogen grad præger romangenren, men i særlig grad præger krimien: at hele værket – og verden – kan betragtes som en stor gåde, der kan løses; at vi kan optrevle og kortlægge sammenhængen mellem hændelser og komme til en slags endelig, definitiv klarhed. I stedet viser han med *Den tavse provins*, hvordan tilsyneladende uafhængige forløb, har mulige, obskure, antydningssvise, men alligevel livsafgørende forbindelser til

hinanden: »Hvordan det nu end hang sammen, var de godt og grundigt vævet ind i hinandens liv.« Og som Nádas selv siger: »Jeg skriver historier om mennesker, der aldrig har mødtes eller kun kender hinanden ganske overfladisk, og hvis skæbner alligevel grundlæggende betinger hinanden«. Vanemæssigt er *jeg* opslugt af det, der tilstøder *mig* og oplever det, synes forfatteren at sige, som parallelt ift. alt muligt og alle mulige andre – hvad bogens titel spiller ironisk på. Via sine karakterer – der mest af alt fremstår som en slags åbne membraner, hele tiden udleveret til omgivelserne, historien, de andre, kroppen og naturen – viser Nádas, hvordan perspektivet er en nødvendig illusion; en bekvem selvfortælling om *min* suverænitet, frihed og mening.

FAKTA

Péter Nádas, *Parallele historier, bind 1. Den tavse provins* er udkommet på Rosinante.

Oversættelse af Péter Eszterhás,
omslagsfoto Andre Kertész.

468 sider, 220 kr.

